

ЖИНСИЙ ЭРКИНЛИККА ҚАРШИ СОДИР ЭТИЛГАН ЖИНОЯТЛАР, КЕЛИБ ЧИҚИШ САБАБЛАРИ ВА ШАРТ-ШАРОИТЛАРИ, ВИКТИМОЛОГИК ПРОФИЛАКТИКАНИНГ ЎРНИ.

(Жиззах вилояти мисолида)

Тошхўжаев Мирзабек Абдужаббор ўгли

Жиззах вилояти ИИБ РТ ва ҚСХ ҚСМ катта мутахассиси, майор

mirzabektoshxujayev@gmail.com

Аннотация. Мақолада Жиззах вилояти ҳудудида 2025 йил 8 оyi давомида содир этилган жинсий эркинликка қарши жиноятлар таҳлили, мазкур жиноятларни содир этилиш сабаблари ва шарт-шароитлари, жабланган шахслар тоифалари, зўравонликдан химояланиш бўйича олиб борилган виктимологик чора – тадбирлар ёритилган.

Калит сўзлар: жинсий эркинлик, зўравонлик, виктимологик профилактика, виктимлик, тарбия, жабрланган шахслар, профилактика (катта, кичик) инспектори, вояга етмаган, хотин-қизлар, ёш.

Бугунги кунда Жиззах вилояти ҳудудида жинсий эркинликка қарши содир этилаётган жиноятлардан жабрланаётган шахслар кўпчиликини ташкил этмоқда. Жабрланган шахсларнинг аксарияти, вояга етмаганлар ва ёшларнинг ҳам борлиги инсонни чуқурроқ ўйлашга мажбур қилади. Жинсий эркинликка қарши содир этилаётган жиноятлар қурбонларининг асосий қисмини **хотин-қизлар** ташкил этади. Мазкур жиноятлардан жабрланган шахслар ўзларининг ҳуқ-атворлари, етарли даражада ҳуқуқий жиҳатдан билимга эга эмасликлари, ишонувчанлиги, руҳий носоғломлиги, ўзига боғлиқ бўлмаган тарзда ожиз вазиятга тушиб қолиши ёки ожиз аҳволдалиги, оиласидаги муҳитнинг яхши эмаслиги, яқинларининг ўз вақтида тарбиясига эътибор қаратмаганликлари оқибатида йўл қўйилган хатолари туфайли жиноятчи ва жиной гуруҳлар қўлига тушиб қолмоқда.

Жинсий зўравонлик – хотин-қизларнинг розилигисиз шахвоний хусусиятга эга ҳаракатларни содир этиш, шунингдек зўрлик ишлатиш ёки зўрлик ишлатиш билан таҳдид қилиш ёхуд аёл жинсидаги вояга етмаган шахсларга нисбатан ахлоқсиз ҳаракатлар содир этиш орқали учинчи шахс билан жинсий алоқа қилишга мажбурлаш тушунилади.

Жинсий зўравонликка қўйидагиларни киритиш мумкин:

- эркакнинг аёли билан фақат жинсий объект сингари муомала қилиши;
- жинсий алоқадан бош тортиш ёхуд аёлга мулойимлик қилмаслик;
- жинсий алоқа қилишда мажбурий хатти-ҳаракатлар қилдириш;
- жинсий алоқани ўта шафқатсизлик билан амалга ошириш;

“NAZARIY VA AMALIY FANLARDAGI USTUVOR ISLOHOTLAR VA ZAMONAVIY TA’LIMNING INNOVATSION YO’NALISHLARI”

- зўрлаш йўли билан жинсий алоқа қилишга киришиш;
- аввал калтаклаб, кейин жинсий алоқа қилиш;
- порнографик кўринишдаги хатти-ҳаракатларни қилишга мажбурлаш;
- доимий равишда рашк қилиш ва ҳоказо.

2025 йил 8 ойи давомида вилоят ҳудудида **жами 14 та** жинсий эркинликка қарши **жиноятлар** содир этилган бўлиб, шунинг **5 тасини** номусга тегиш (*Жиззах шаҳар, Бахмал, Ғаллаорол, Зомин ва Пахтакор туманларида 1 тадан*), **5 тасини** жинсий эҳтиёжни зўрлик ишлатиб ғайритабiiий усулда қондириш (*Зомин туманида 2 та, Бахмал, Ғаллаорол ва Мирзачўл туманида 1 тадан*) **3 тасини** аёлни жинсий алоқа қилишга мажбур этиш (*Жиззах шаҳрида 2 та, Зомин туманида 1 та*) ва **1 тасини** бесоқолбозлик (*Фориш туманида*) жиноятлари ташкил этади.

“Жинсий эркинликка қарши жиноятлар”

тўғрисида маълумот

2025 й 8 ой

№	Худуд	жами жиноятлар	Номусга тегиш (118)				Жинсий эҳтиёжни зўрлик ишлатиб ғайритабiiий усулда қондириш (119)					Бесоқолбозлик (120)		Аёлни жинсий алоқа қилишга мажбур этиш (121)					
			жами	шундан				жами	шундан				жами	шундан	жами	шундан			
				118-м 1-к	118-м 2-к	118-м 3-к	118-м 4-к		119-м 1-к	119-м 2-к	119-м 3-к	119-м 4-к				120-м	121-м 1-к	121-м 2-к	121-м 3-к
Жиззах вилояти		14	5	1	0	3	1	5	1	1	2	1	1	1	3	1	0	1	1
1	Жиззах шаҳри	3	1	1				0					0		2	1			1
2	Бахмал тумани	2	1			1	1				1	0		0					
3	Ғаллаорол тумани	2	1			1	1			1		0		0					
4	Зомин тумани	4	1			1	2			1	1	0		1				1	
5	Мирзачўл тумани	1	0				1	1				0		0					
6	Пахтакор тумани	1	1			1	0					0		0					
7	Фориш тумани	1	0				0					1	1	0					

Ушбу жиноятлар натижасида **10 нафар** шахслар жиноят қурбонига айланган бўлиб, жабрланганларнинг **барчаси аёллардир**, уларнинг **5 нафари вояга етмаганлар**, **3 нафари ёшлар** ва **2 нафари 30 ёшдан катта аёллар** ҳисобига тўғри келади.

“Жинсий эркинликка қарши жиноятлар”

натижасида жабрланган шахслар тўғрисида

маълумот

2025 й 8 ой

“NAZARIY VA AMALIY FANLARDAGI USTUVOR ISLOHOTLAR VA ZAMONAVIY TA’LIMNING INNOVATSION YO’NALISHLARI”

Жабрланган шахслар	жинси		ёш тоифаси				оилавий аҳволи					соғлиғининг ҳолати	етказилган тан жароҳати			аҳолиси	бандлиги				маълумоти			
	Аёл	Эркак	13-14 ёш	15-17 ёш	18-30 ёш	31-49 ёш	Турмуш қурмаган	Оилали (расмий никоҳ)	Оилали (норасмий никоҳ)	Ажрашган	Бева (эри ёки хотини вафот этган)		Тан жароҳати етказилмаган	Енгил тан жароҳати	оғир тан жароҳати		Хотини	Мактаб ўқувчиси	лицей ва коллеж талабаси	Олий таълим талабаси	уй бекаси	Тўлиқсиз ўрта, ўрта	Ўрта-махсус	Олий
	10	0	2	3	3	2	6	1	1	2	0	10	3	7	0	1	4	1	1	4	5	4	1	
Номусга тегиш	4	4	0	1	2	1	0	4	0	0	0	4	0	4	0	0	3	0	0	1	3	1	0	
шундан	118-м. 1-қ	1	1			1		1				1		1						1		1		
	118-м. 3-қ	2	2		2			2				2		2			2				2			
	118-м. 4-қ	1	1		1			1				1		1			1				1			
Жинсий эҳтиёжни зўрлик ишлатиб гайритабиий усулда қондириш	3	3	0	0	1	1	1	0	1	1	1	0	3	0	3	0	1	0	1	1	1	0	2	1
шундан	119-м. 1-қ	1	1				1		1				1		1					1		1		
	119-м. 2-қ	1	1			1					1		1		1			1					1	
	119-м. 3-қ	1	1		1					1			1		1		1					1		
Аёлни жинсий алоқа қилишга мажбур этиш	3	3	0	1	0	1	1	2	0	0	1	0	3	3	0	0	0	1	0	0	2	2	1	0
шундан	121-м. 1-қ	2	2			1	1	1			1		2	2						2	1	1		
	121-м. 4-қ	1	1		1			1					1	1			1				1			

Шунингдек, жиноятлардан жабрланганларнинг **6 нафарини турмуш қурмаган кизлар, 2 нафарни оилали аёллар ва 2 нафарини ажрашган хотин-қизлар бўлиб, барчаси руҳий жиҳатдан соғлом шахслардир. Уларнинг бандлиги таҳлил қилинганда, 4 нафарини умумтаълим мактаб ўқувчилари, 1 нафарини лицей ўқувчиси, 1 нафарини олий таълим муассасаси талабаси бўлса, 4 нафари уй бекалари ҳиссасига тўғри келади.**

Таҳлиллардан келиб чиқиб, юқоридаги жинсий тажовуздан жабрланган шахсларнинг хулқ-атвори ўрганилганда, ушбу жиноятларнинг содир этилишига

- ор-номуси, обрўсига эътиборсизлик билан муносабатда бўлишлари;
- ҳиссиётга берилишлари;
- ўз-ўзига эътиборсизлиги натижасида келиб чиққан бўлиб, оқибатла жиноят содир этилишига замин яратилган.

Хулоса ўрнида шуни айтиш мумкинки, профилактика (кичик, катта) инспекторлари томонидан фуқароларнинг жинсий эркинликларини виктимологик профилактикасини ташкил қилишда аввало, мазкур тажовуздан жабрланиш эҳтимоли юқори бўлган шахсларни аниқлаши яъни ёзғиз ёшовчи хотин-қизларни (махалла ва оилани қўллаб қувватлаш бўлими), таълим муассасаларида таҳсил олаётган ўқувчиларни (таълим муассасалари), хулқида ўзгариш кузатилган ёшларни (худудий ёшлар ишлари агентлиги), ёш тоифалари бўйича кексалар ва қарияларни (нуронийлар жамғармаси),

www.innovativepublication.uz

руҳий касалларни (руҳий касалликлар диспацери) рўйхатларини олиши, уларнинг индивидуал ва ижтимоий-психологик хусусиятларидан келиб чиқиб, бевосита ва билвосита хавфсизлик чораларини кўриши, шунингдек уларни жамиятдан ажратмаган ҳолда соҳа мутахассислари билан ҳамкорликда ҳуқуқий тарбия ва таълим бериши, қонунда назарда тутилган ўзини-ўзи мудофаа қилиш усуллари ва воситалари тўғрисида хабардор қилиши, уларнинг нафақат жинсий эркинликка қарши балки, барча жиноятлардан жабрланишини олдини олишда муҳим аҳамият касб этади. Виктимологик профилактика нуқтаи назардан, профилактика инспекторлари томонидан виктим ҳолатларнинг юзага келиши юқоридаги тартибда ўрганилиши ва уларни аҳолига ўргатиш муҳим аҳамиятга эгадир.